

PREZES
URZĘDU OCHRONY
DANYCH OSOBOWYCH
Jan Nowak

Warszawa, 16 sierpnia 2022 r.

DOL.023.418.2022.WL.AG

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00 – 090 Warszawa

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo z dnia 13 maja 2022 r. sygn. WZF.7044.11.2021.WK, dotyczące wątpliwości co do legalności wykorzystywania przez zakłady karne monitoringu wizyjnego w celu kontrolowania pracowników i funkcjonariuszy służby więziennej, uprzejmie informuję, że zagadnienie to nie powinno być oceniane wyłącznie przez pryzmat przepisów o ochronie danych osobowych, ale także z punktu widzenia przepisów dotyczących ochrony stosunków pracy, czy też kształtowania dopuszczalnych granic ingerencji w realizację autonomii informacyjnej jednostki z punktu widzenia praw gwarantowanych jej konstytucyjnie. Zagadnienia te jako należące do oceny Rzecznika Praw Obywatelskich pozostają poza sferą oceny organu nadzorczego, który może wypowiedzieć się jedynie w zakresie zgodności przetwarzania danych osobowych z przepisami o ochronie danych osobowych. Także kwestie związane z odpowiedzialnością pracodawcy z tytułu braku zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie pracy leżą poza sferą działalności organu nadzorczego i powinny być raczej sygnalizowane właściwym organom Państwowej Inspekcji Pracy.

Mając powyższe na uwadze należy wskazać, że stosowanie monitoringu, w ramach którego przetwarzane są dane osobowe od dawna jest przedmiotem szczególnego

zainteresowania organu nadzorczego. Niewątpliwie zastosowanie tej technologii jest inwazyjną formą ingerencji w prywatność osób fizycznych i z tego względu powinno mieć miejsce wyłącznie po spełnieniu określonych warunków. Szeroko temat ten został omówiony przez Europejską Radę Ochrony Danych (EROD) w Wytycznych 3/2019 w sprawie przetwarzania danych osobowych przez urzędnika wideo¹. Pod szczególną rozważenie EROD poddaje technologię monitoringu audiowizualnego. Zastosowanie takiej technologii powinno być poprzedzone analizą ryzyka tak, aby wyeliminować zagrożenia związane także z nadmiernym i nieproporcjonalnym do realizowanego celu przetwarzaniem danych. Powyższe zyskuje na znaczeniu w przypadku zastosowania monitoringu w środowisku zatrudnienia. Szczególne bowiem wymogi i gwarancje prawne dla przetwarzania danych pracowników kreuje zarówno art. 88 RODO², jak i przepisy prawa pracy³.

W kontekście zatrudnienia w zakładach karnych zastosowanie będą miały przede wszystkim przepisy ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. z 2021 r., poz.1064), zwanej dalej: ustawą o Służbie Więziennej bądź SWU. Powyższa ustawa **nie reguluje** kwestii związanych z wykorzystywaniem w zakładach karnych monitoringu wobec osób zatrudnionych, zastosowania w tym przypadku **nie będą miały także w tym zakresie przepisy kodeksu pracy**. W wyroku NSA z 28 października 2008 r., I OSK 1721/2007 sąd wskazał, iż *Funkcjonariusz więzienny nie jest pracownikiem w rozumieniu Kodeksu pracy. Nie ma do niego zatem zastosowania zasada subsydiarnego stosowania przepisów Kodeksu pracy*

¹ Wytyczne 3/2019 w sprawie przetwarzania danych osobowych przez urzędnika wideo przyjęte w dniu 29 stycznia 2020 r.

² Zgodnie z art. 88 rozporządzenia 2016/679 1. Państwa członkowskie mogą zawrzeć w swoich przepisach lub w porozumieniach zbiorowych bardziej szczegółowe przepisy mające zapewnić ochronę praw i wolności w przypadku przetwarzania danych osobowych pracowników w związku z zatrudnieniem, w szczególności do celów rekrutacji, wykonania umowy o pracę, w tym wykonania obowiązków określonych przepisami lub porozumieniami zbiorowymi, zarządzania, planowania i organizacji pracy, równości i różnorodności w miejscu pracy, bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony własności pracodawcy lub klienta oraz do celów indywidualnego lub zbiorowego wykonywania praw i korzystania ze świadczeń związanych z zatrudnieniem, a także do celów zakończenia stosunku pracy. 2. Przepisy te muszą obejmować odpowiednie i szczegółowe środki zapewniające osobie, której dane dotyczą, poszanowanie jej godności, prawnie uzasadnionych interesów i praw podstawowych, w szczególności pod względem przejrzystości przetwarzania, przekazywania danych osobowych w ramach grupy przedsiębiorstw lub grupy przedsiębiorców prowadzących wspólną działalność gospodarczą oraz systemów monitorujących w miejscu pracy. 3. Do dnia 25 maja 2018 r. każde państwo członkowskie zawiadamia Komisję o swoich przepisach przyjętych na mocy ust. 1, a następnie niezwłocznie o każdej dotyczącej ich późniejszej zmianie.

³ Zgodnie z art. 22 kodeksu pracy § 1. Przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. § 1¹. Zatrudnienie w warunkach określonych w § 1 jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy. § 1². Nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu warunków wykonywania pracy, określonych w § 1. § 2. Pracownikiem może być osoba, która ukończyła 18 lat. Na warunkach określonych w dziale dziewiątym pracownikiem może być również osoba, która nie ukończyła 18 lat. § 3. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego nawiązać stosunek pracy oraz dokonywać czynności prawnych, które dotyczą tego stosunku. Jednakże gdy stosunek pracy sprzeciwia się dobru tej osoby, przedstawiciel ustawowy za zezwoleniem sądu opiekuńczego może stosunek pracy rozwiązać.

zawarta w art. 5 k.p. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 grudnia 2009 r., sygn. II PK 152/2009 wskazując, iż *stosunek służbowy funkcjonariusza służby celnej jest stosunkiem administracyjnoprawnym*.

Okoliczności te powinny być wzięte pod rozwagę przez Rzecznika Praw Obywatelskich przy dokonaniu ostatecznej zgodności przepisów o służbie więziennej ze standardami konstytucyjnymi w zakresie ochrony prywatności funkcjonariuszy służby więziennej. W przypadku bowiem monitoringu wizyjnego w zakładach pracy wobec pracowników, niebędących funkcjonariuszami więziennymi zastosowanie znajdą ogólne zasady określone w kodeksie pracy i gwarancje wynikające z przepisów prawa pracy.

Art. 73a § 2 KKW⁴ stanowi jedynie o monitoringu skazanego i zgodnie z jego treścią *„Monitorowanie, zapewniające możliwość obserwowania zachowania skazanego, można stosować w szczególności w celach mieszkalnych wraz z częścią przeznaczoną do celów sanitarno-higienicznych, w łazienkach, w pomieszczeniach wyznaczonych do widzeń, w miejscach zatrudnienia osadzonych, w ciągach komunikacyjnych, na placach spacerowych, a także do obserwacji terenu zakładu karnego na zewnątrz budynków, w tym linii ogrodzenia zewnętrznego*. Potwierdzają to także inne przepisy (np. art. 73a § 1 KKW). Treść przepisu art. 73a § 1⁵ KKW nie pozostawia wątpliwości co do tego, że istota monitoringu może polegać na używaniu urządzeń rejestrujących **obraz lub dźwięk**. Oznacza to, że na mocy powyższego przepisu dozwolone jest utrwalanie zarówno obrazu, jak i dźwięku albo tylko obrazu, albo dźwięku. Dlatego też zakres przedmiotowy tego przepisu uzasadnia stosowanie monitoringu w zakładach karnych, ale wobec skazanych. Wykorzystywanie monitoringu wobec pracowników zakładów karnych może odbywać się natomiast wyłącznie na podstawie przepisów kodeksu pracy, brak jest jednocześnie szczególnych regulacji prawnych, które pozwalałyby na objęcie monitoringiem funkcjonariuszy Służby Więziennej, co powinno być przedmiotem pogłębionych analiz legislacyjnych. Organ nadzorczy, w przeciwieństwie do Rzecznika Praw Obywatelskich nie posiada inicjatywy legislacyjnej, ale w przypadku podjęcia przez Rzecznika Praw Obywatelskich decyzji co do konieczności opracowania i wdrożenia dodatkowych przepisów, które pozwolą zapewnić bezpieczeństwo w zakładach karnych a jednocześnie zapewnią gwarancje poszanowania praw i wolności osób objętych tymi regulacjami, Urząd Ochrony Danych Osobowych niezmiennie deklaruje swoje wsparcie eksperckie w procesie tworzenia takich regulacji.

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny Wykonawczy (Dz.U. z 2021 r. poz. 53).

⁵ Zgodnie z art. 73a § 1 KKW *Zakłady karne mogą być monitorowane przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk, w tym przez system telewizji przemysłowej*.

Wobec braku przepisów szczególnych każdy administrator, w myśl zasady rozliczalności, jest zobowiązany do wykazania podstaw prawnych dla pozyskiwania danych osobowych za pomocą tej technologii, w tym danych z art. 9 ust. 1 i 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, (ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.) oraz jest obowiązany wykazać spełnienie wszystkich zasad określonych w art. 5 ust. 1 tego aktu prawa unijnego. Przed wdrożeniem technologii audiomonitoringu konieczne będzie także przeprowadzenie testu prywatności⁶ i dokonanie oceny skutków dla ochrony danych⁷.

⁶ Zgodnie z **art. 25 rozporządzenia 2016/679** 1. Uwzględniając stan wiedzy technicznej, koszt wdrażania oraz charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania oraz ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i wadze wynikające z przetwarzania, administrator – zarówno przy określaniu sposobów przetwarzania, jak i w czasie samego przetwarzania –wdraża odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, takie jak pseudonimizacja, zaprojektowane w celu skutecznej realizacji zasad ochrony danych, takich jak minimalizacja danych, oraz w celu nadania przetwarzaniu niezbędnych zabezpieczeń, tak by spełnić wymogi niniejszego rozporządzenia oraz chronić prawa osób, których dane dotyczą. 2. Administrator wdraża odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, aby domyślnie przetwarzane były wyłącznie te dane osobowe, które są niezbędne dla osiągnięcia każdego konkretnego celu przetwarzania. Obowiązek ten odnosi się do ilości zbieranych danych osobowych, zakresu ich przetwarzania, okresu ich przechowywania oraz ich dostępności. W szczególności środki te zapewniają, by domyślnie dane osobowe nie były udostępniane bez interwencji danej osoby nieokreślonej liczbie osób fizycznych. 3. Wywiązywanie się z obowiązków, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, można wykazać między innymi poprzez wprowadzenie zatwierdzonego mechanizmu certyfikacji określonego w art. 42.

⁷ Zgodnie z **art. 35 rozporządzenia 2016/679** 1. Jeżeli dany rodzaj przetwarzania – w szczególności z użyciem nowych technologii – ze względu na swój charakter, zakres, kontekst i cele z dużym prawdopodobieństwem może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator przed rozpoczęciem przetwarzania dokonuje oceny skutków planowanych operacji przetwarzania dla ochrony danych osobowych. Dla podobnych operacji przetwarzania danych wiążących się z podobnym wysokim ryzykiem można przeprowadzić pojedynczą ocenę. 2. Dokonując oceny skutków dla ochrony danych, administrator konsultuje się z inspektorem ochrony danych, jeżeli został on wyznaczony. 3. Ocena skutków dla ochrony danych, o której mowa w ust. 1, jest wymagana w szczególności w przypadku: a) systematycznej, kompleksowej oceny czynników osobowych odnoszących się do osób fizycznych, która opiera się na zautomatyzowanym przetwarzaniu, w tym profilowaniu, i jest podstawą decyzji wywołujących skutki prawne wobec osoby fizycznej lub w podobny sposób znacząco wpływających na osobę fizyczną; b) przetwarzania na dużą skalę szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9 ust. 1, lub danych osobowych dotyczących wyroków skazujących i czynów zabronionych, o czym mowa w art. 10; lub c) systematycznego monitorowania na dużą skalę miejsc dostępnych publicznie. 4. Organ nadzorczy ustanawia i podaje do publicznej wiadomości wykaz rodzajów operacji przetwarzania podlegających wymogowi dokonania oceny skutków dla ochrony danych na mocy ust. 1. Organ nadzorczy przekazuje te wykazy Europejskiej Radzie Ochrony Danych, o której mowa w art. 68. 5. Organ nadzorczy może także ustanowić i podać do wiadomości publicznej wykaz rodzajów operacji przetwarzania niepodlegających wymogowi dokonania oceny skutków dla ochrony danych. Organ nadzorczy przekazuje te wykazy Europejskiej Radzie Ochrony Danych. 6. Jeżeli wykazy, o których mowa w ust. 4 i 5, obejmują czynności przetwarzania związane z oferowaniem towarów lub usług osobom, których dane dotyczą, lub z monitorowaniem ich zachowania w kilku państwach członkowskich lub mogące znacznie wpłynąć na uwzględnieniem praw i prawnie uzasadnionych interesów osób, których dane dotyczą, i innych osób, których sprawa dotyczy. 8. Oceniając – w szczególności do celów oceny skutków dla ochrony danych – skutki operacji przetwarzania wykonywanych przez administratora lub podmiot przetwarzający, uwzględnia się przestrzeganie przez takiego administratora lub taki podmiot przetwarzający zatwierdzonych kodeksów postępowania, o których mowa w art. 40.9. W stosownych przypadkach administrator zasięga opinii osób, których dane dotyczą, lub ich przedstawicieli w sprawie zamierzonego przetwarzania, bez uszczerbku dla ochrony interesów handlowych lub publicznych lub bezpieczeństwa operacji przetwarzania. 10. Ust. 1–7 nie mają zastosowania, jeżeli przetwarzanie na mocy art. 6 ust. 1 lit. c) lub e) ma podstawę prawną w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, i prawo

Podsumowując, celem stosowania na terenie jednostek penitencjarnych środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu lub dźwięku powinno być zapewnienie wyłącznie bezpieczeństwa osobistego osób osadzonych a także zapewnienie humanitarnego wykonywania kary pozbawienia wolności.

Przedstawiając powyższe nadmienić także należy, iż zgodnie z art. 2 ust. 2 pkt 6 SWU podstawowym zadaniem Służby Więziennej jest czuwanie nad bezpieczeństwem i porządkiem w zakładzie karnym. Zadania te realizuje przede wszystkim dyrektor takiej jednostki (art. 13 ust. 2 pkt 2 SWU). Zgodność z prawem ustalonego przez dyrektora zakładu karnego porządku wewnętrznego kontrolować może **sędzia penitencjarny** w trybie nadzoru na podstawie przepisu art. 32 KKW. Wobec powyższego kwestia wykorzystywania w zakładach karnych monitoringu w celu kontrolowania pracowników w ocenie organu nadzorczego powinna być przedmiotem analizy także resortu sprawiedliwości.

Z wyrazami szacunku,

Prezes Urzędu
Ochrony Danych Osobowych
Jan Nowak

/-dokument w postaci elektronicznej
podpisany kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/

takie reguluje daną operację przetwarzania lub zestaw operacji, a oceny skutków dla ochrony danych dokonano już w ramach oceny skutków regulacji w związku z przyjęciem tej podstawy prawnej – chyba że państwa członkowskie uznają za niezbędne, by przed podjęciem czynności przetwarzania dokonać oceny skutków dla ochrony danych. 11. W razie potrzeby, przynajmniej gdy zmienia się ryzyko wynikające z operacji przetwarzania, administrator dokonuje przeglądu, by stwierdzić, czy przetwarzanie odbywa się zgodnie z oceną skutków dla ochrony danych. swobodny przepływ danych osobowych w Unii, przed przyjęciem takich wykazów właściwy organ nadzorczy stosuje mechanizm spójności, o którym mowa w art. 63.

7. Ocena zawiera co najmniej:

- a) systematyczny opis planowanych operacji przetwarzania i celów przetwarzania, w tym, gdy ma to zastosowanie – prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora;
- b) ocenę, czy operacje przetwarzania są niezbędne oraz proporcjonalne w stosunku do celów;
- c) ocenę ryzyka naruszenia praw lub wolności osób, których dane dotyczą, o którym mowa w ust. 1; oraz
- d) środki planowane w celu zaradzenia ryzyku, w tym zabezpieczenia oraz środki i mechanizmy bezpieczeństwa mające zapewnić ochronę danych osobowych i wyказаć przestrzeżenie niniejszego rozporządzenia, z